

**koloman
novak
objekti 1962-76.**

salon
muzeja
savremene
umetnosti
beograd
pariska 14
16. decembar 1976.
5. januar 1977.

KOLOMAN NOVAK

rođen 1933. u Dobrovniku (Slovenija). Srednju školu primijenjenih umjetnosti završio u Zagrebu, a Akademiju primijenjenih umjetnosti u Beogradu 1959. Živi u Beogradu, Obilićev venac 9—11, tel. 629-879.

Član ULUS-a i ULUPUS-a.

Samostalne izložbe:

- 1961. Beograd, Pančevo
- 1965. Beograd
- 1968. Beč
- 1969. Zagreb
- 1971. Beč

Važnije grupne izložbe u zemlji i inostranstvu:

- 1965. Zagreb Nove tendencije 3
- 1965. Rim, Galerija Obelisco
- 1967. Beograd, III jugoslovenski trijenale
- 1967. Beč, Kinetika
- 1969. Zagreb, Nove tendencije 4
- 1970. Beč, Continuum III
- 1970. Beograd, IV jugoslovenski trijenale
- 1971. Lengenfeld, Imago
- 1972. Kopenhagen, Oterlo, Lodž, Jugoslovenski konstruktivisti
- 1972. Zagreb, Maribor, 10 godina galerije Griechenbeisel
- 1973. Zagreb, Tendencije 5
- 1973. Zagreb, Rasponi 73.
- 1973. Murska Sobota, I jugoslovenski trijenale male plastike
- 1973. Szombathely, Panonia
- 1974. Beograd, Prostor 74.
- 1974. Zagreb, Plastex-art 74.
- 1975. Budimpešta, Internacionalni bijenale male plastike
- 1975. Beč, Savremena jugoslovenska umetnost
- 1976. Rijeka, Četiri Jugoslavena sa Internacionalnog bijenala male plastike u Budimpešti.

Nagrade:

- Otkupna nagrada Galerije savremene umjetnosti iz Zagreba na III jugoslovenskom trijenalu, Beograd 1967.
- Nagradno izvođenje na konkursu Plastex-art 74, Zagreb 1974.

Dela mu se nalaze:

u Muzeju primenjene umetnosti i u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu, u Muzeju 20. veka u Beču, u Gradskom muzeju u Lincu, u Galeriji savremene umjetnosti u Zagrebu, u Galeriji Griechenbeisel u Beču, u privatnim zbirkama u inostranstvu, kao i na fasadama zgrada u Beču i Prizrenu.

Izložena dela

1. Kinetički kaliedoskop 1962/76 (improvizacija) 60x60x120
2. Mobil A, 1964/76.
Metal, plastika, motor, 160x160x8 cm
3. Mobil B, 1966/76.
Metal, plastika, motor, 80x80x8 cm
4. Mobil C, 1967.
Metal, plastika, motor, 58x58x8 cm
5. Luminoambijent, 1967.
Industrijska mreža, sijalice, motor, Ø 60x100 cm
6. Objekt D, 1968/76.
Metal, plastika, sijalice, motor, 75x95x30 cm
7. Ambijent Vertikale, 1970/75.
Metal, plastika, transmisija, motor, Ø 60x100 cm
8. Luminodisk, 1972.
Metal, plastika, sijalice, motor, Ø 36,5x15 cm
9. Objekt B, 1973.
Metal, plastika, sijalice, motor, 26x25x12,5 cm
10. Objekt C, 1973.
Metal, plastika, sijalice, motor, 41,5x40,5x18,5 cm
11. Objekt A, 1974.
Metal, plastika, sijalice, motor, 26x24,5x32 cm
12. Kinetički objekat 1974.
Metal, plastika, sijalice, motor 95x95x30 cm
Muzej savremene umetnosti, Beograd
13. Luminoforma, 1974.
Metal, plastika, sijalice, motor, Ø 63x41 cm
14. Ambijent, 1975.
Metal, plastika, sijalice, motor, Ø 129x199 cm.

Bibliografija:

Tekstovi autora

Kondenzatori vremena
Katalog izložbe u Domu kulture Zapadni Vračar, Beograd 1962.

Slike i skulpture

Vidici 72, Beograd, januar 1963.

Kinetička umetnost

Enciklopedija Kultura stanovanja
Skoplje 1976.

Tekstovi o autoru

Dorđe Kadijević, Koloman Novak
Umetnost 2, Beograd 1965.

Ješa Denegri, Koloman Novak
Sinteza 3, Ljubljana 1965.

Ješa Denegri, Koloman Novak
Umetnost 5, Beograd 1966.

Ješa Denegri, Zapis za Kolomana Novaka
Publikacija Galerije 212, Beograd 1968.

Kristian Sottriffer, Zwischen Spiel
und Gestaltung

Die Presse, Beč, 4. april 1968.

Peter Baum, Neue Kinetik

Kertner Tageszeitung, Beč, 9. april 1968.

Gerhard Mayer, Phantasie in Ton und Licht
Wiener Zeitung, Beč, 11. april 1968.

J. Bauchbaum, Op art und Kinetik
Wochenpresse, Beč, 24. april 1968.

Werner Hofmann, Pismo Kolomanu Novaku

Katalog izložbe u Galeriji Studentskog centra, Zagreb, januar-februar 1969.

Želimir Košćević, Pismo Kolomanu Novaku
Katalog izložbe u Galeriji Studentskog centra, Zagreb, januar-februar 1969.

Željka Čorak, Raspon svjetlosti
Telegram, Zagreb, 17. februar 1969.

Darko Venturini, Koloman Novak — kinetički objekti, svjetlosne orgulje, lumino-diskovi
Čovjek i prostor 192, Zagreb, 1969.

Ješa Denegri, Svetlosni objekti Kolomana Novaka

Umetnost 17, Beograd 1969.

Želimir Košćević, Koloman Novak

Život umjetnosti 9, Zagreb 1969.

Zvonko Maković, Izložba Kolomana Novaka
Umetnost 17, Beograd 1969.

Boris Kelemen, Prije i oko Nove tendencije
Katalog IV jugoslovenskog trijenala, Beograd 1970.

Ješa Denegri, Recherches cinetiques et visuelles

Opus international 18, Paris, juin 1970.

J. Fink, Objekte und Op art

Kleine Zeitung, Graz, 2. februar 1971.

Peter Baum, Nur selten Gewinnbringend

Oö. Nachrichten, 5. februar 1971.

Kristian Sottriffer, Galerija Griechenbeisel

Novine Galerije Studentskog centra 36, Zagreb, april 1972.

Oto Bihalji Merin, Vreme-svetlost-pokret

Posle 45, Umetnost našeg vremena, Ljubljana — Beograd 1972.

Ješa Denegri, Predstavnici kinetičke umetnosti u Srbiji — Koloman Novak i Zoran Radović

Bagdala 161—162, Kruševac, avgust-septembar 1972.

Laszlo Beke, Tendenciák 5

Művészeti, Budimpešta, februar 1974.

Galaksija br. 25 1974.

Kinetička imaginacija,

Aleksandar Milinković

Pitanje: Rezultati koje prikazujete na ovoj izložbi posledica su petnaestogodišnjeg rada. Možete li se danas prisjetiti svojih početaka? Kako je došlo do Vašeg uključivanja u pojavu Novih tendencija?

Odgovor: Na ovoj izložbi prikazujem jedan manji izbor radova, od oko stotinu objekata koliko sam ih dosad realizovao. Neki od njih nalaze se u raznim kolekcijama u zemlji i inostranstvu, neki su postavljeni u enterijerima, a mnoge sam demontirao i materijal iskoristio za nove projekte. Diplomirao sam 1959. U početku bio sam u dilemi da li da ostanem u Beogradu ili da se vratim u Mursku Sobotu. Odlučio sam da ostanem u Beogradu gde su mogućnost informisanja veće, što bi doprinelo formiranju mog likovnog opredelenja. Sa enformelom sam prekinuo 1960. i hteo sam da krenem iz početka, ali ovog puta da gradim a ne da razaram. Taj period traženja trajao je četiri godine, od 1961—64. Nedostajali su mi prostor i sredstva: sa suprugom sam stanovao u maloj kuhinjici koju sam istovremeno koristio i kao atelje. Tu su nastali moji prvi Kondenzatori vremena (skulpture od gipsa sa ogledalima). Od tih ranih dela ovde izlažem nešto izmenjeni Kinetički kaleidoskop. Mnogo mi je pomogao Đorđe Kadrijević koji je 1962. organizovao moj nastup na jednevečernjem likovnom salonu u Domu kulture Zapadni Vračar. Mislim da je to bio moj početak.

Sa pojavom Novih tendencija upoznao sam se na izložbi NT 2 u Zagrebu 1963. Nešto kasnije, Matko Meštrović je u Beogradu držao predavanje o NT. Bila je to za mene korisna informacija, ali u suštini ja sam tada već išao svojim putem. Bilo mi je ipak potrebno da me neko podrži, da proverim svoju orijentaciju, jer sam bio potpuno usamljen. Bio je to Božo Bek koji je prihvatio moj rad za međunarodnu izložbu NT 3 u Zagrebu 1965.

Pitanje: Neko vreme ste živeli u Beču. Poznato je da ste 1967. učestvovali na izložbi Kinetika u Muzeju 20. veka. Kako je došlo do Vašeg učešća na ovoj važnoj izložbi? Koji su bili Vaši ostali nastupi u ovoj sredini?

Odgovor: U Beču sam boravio od 1966—1971. U početku sam radio kao građevinski radnik, uveče sam obilazio galerije, noću sam učio nemački. Naš kulturni ataše uputio me na galeriju Griechenbeisel. Vlasnik galerije bila je Christa Hauer-Fruhmann, umetnica sa vrlo određenim kriterijumom odabiranja izlagača. Tu sam dolazio najpre kao posetilac programa galerije, a kasnije sam postao jedan od saradnika. Prijatelj galerije bio je i tadašnji direktor Muzeja 20. veka Werner Hofmann koji je upravo u to vreme organizovao izložbu Kinetika. Bio sam jedini kinetičar u Austriji i to je bilo dovoljno da me pozove na ovu izložbu. Izložba je imala internacionalni karakter, sa vodećim svetskim kinetičarima; na njoj je učestvovao i niz mojih saizlagača sa izložbe NT 3 u Zagrebu, a sećam se da je od Jugoslovena bio još i Picelj. Prava nagrada za moj mukotrpan rad i život u Beču bilo je kada sam saznao da je Muzej 20. veka otkupio moj eksponat. Inače, šta se tiče mojih ostalih nastupa u ovoj sredini, navešću samo one za mene najznačajnije. Imao sam dve samostalne izložbe u galeriji Griechenbeisel 1968. i 1971. Bečka štampa i televizija posvetili su mi tada dosta pažnje. Posle prve samostalne izložbe radio sam za arh. Vesta na izradi nekoliko modela za serijsku proizvodnju. Što je od toga stvarno plasirano na tržištu ne znam. Kinetička svetlosna kugla prečnika 90 cm, koja je najpre bila prikazana na međunarodnom sajmu u Hanoveru, preneti je kasnije u više zemalja.

Od 1969. radio sam kao slobodni umetnik. Tada sam realizovao Svetlosne orgulje 450x150 cm, sa klavijaturom za ritmičku organsku i automatsku pratnju orkestra za koncertnu dvoranu Studija »N«. Sa arh. Krawinom saradivao sam u kinetičkoj opremi objekata u novom naselju Zukerkandelgasse, kao i u opremi austrijskog paviljona na sajmu knjiga u Nici. U Beču sam upoznao i arh. Neutru, koji me pozvao na saradnju. To sam shvatio kao veliko priznanje. Nažalost, Neutra je nedugo zatim umro.

Pitanje: Za razliku od mnogih predstavnika kinetičke umetnosti, koji se

koriste vrlo složenom tehnologijom, Vaš se rad zasniva na jednostavnim postupcima. Hoćete li reći nešto konkretno o konstrukciji i načinu funkcionisanja Vaših objekata?

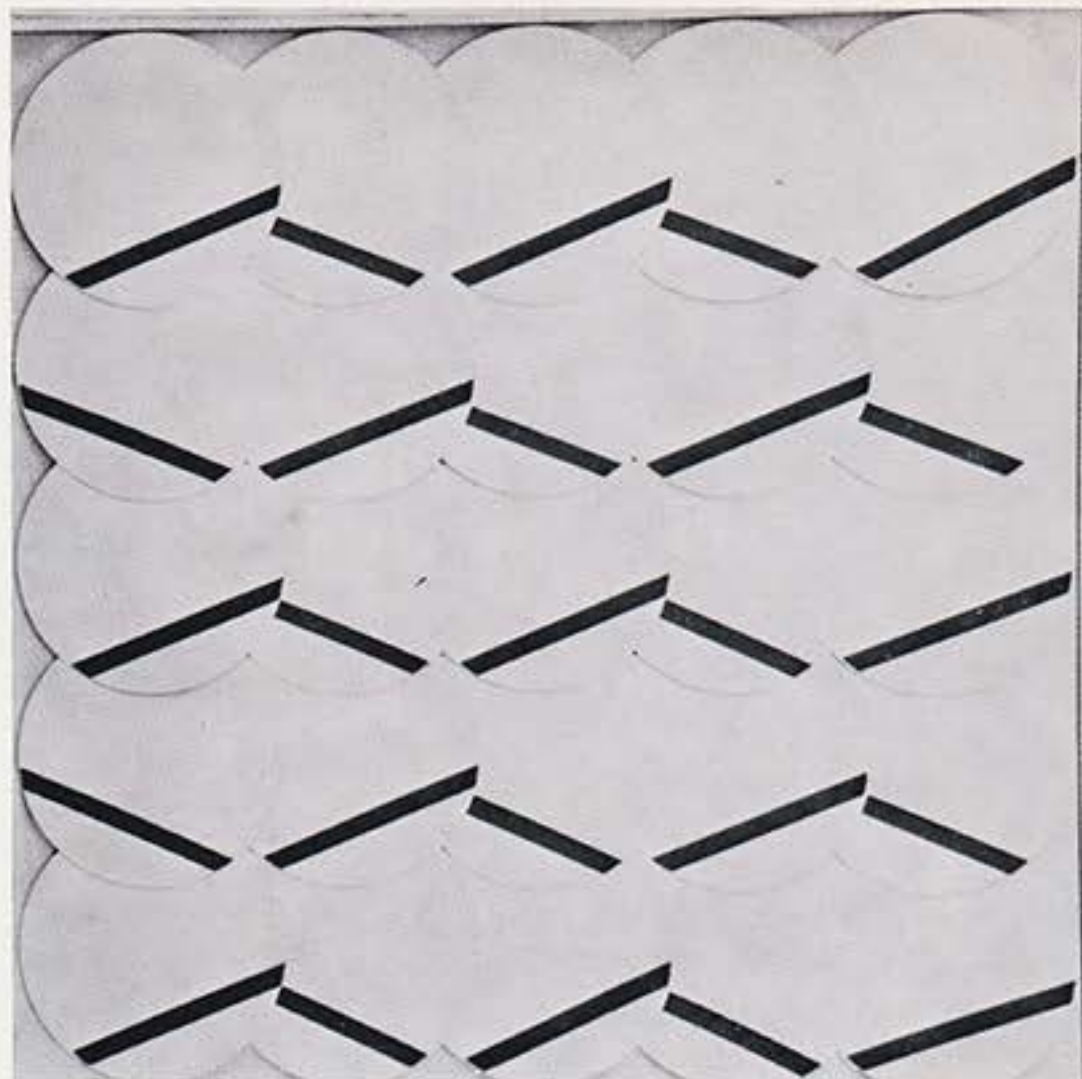
Odgovor: Da, moja tehnologija je vrlo jednostavna. Trudim se da jednostavnim sredstvima dođem do složenih rezultata. Što se tiče načina funkcionisanja mojih objekata, najbolje je otvoriti jednog od njih i sve je odmah jasno. Spolja, neki moji objekti izgledaju kao mali televizori. Iznutra, oni imaju elektromotor koji pokreće sijalice u boji, a svetlost do ekrana prolazi kroz statične filtere; ili obrnuto, filteri su pokretni a sijalice statične. Naravno, svaki od mojih objekata je na neki način različit, bilo u konstrukciji, bilo pak u vizuelnom i kolorističkom delovanju.

Inače, o njihovoj funkciji imam i jedan karakterističan podatak koji je i mene iznenadio. Naime, za vreme mog boravka u Beču izvršen je jedan eksperiment: doc. dr Berner je utvrdio da sekvence pokreta svetlosti na mojim objektima imaju relaksirajući učinak na gledaoce. On je do tog zaključka došao ispitivajući delovanje mojih objekata na pacijente neuropsihijatrijske klinike.

Pitanje: Vreme nekadašnjih polemika oko ideja Novih tendencija davno je za nama. Mnoge postavke su potvrđene, no mnoga očekivanja ostala su neispunjena. Kako danas gledate na doprinos ovog pokreta i u čemu vidite perspektivu kinetičke umetnosti?

Odgovor: Pokret Novih tendencija je svakako načeo i otvorio mnoga pitanja o položaju umetnosti u savremenom svetu. Tu je, kao i u svakoj pojavi, bilo dobrih i loših rezultata. Specifični karakter ovog pokreta zahtevao bi temeljite analize; u svakom slučaju, njegovo prisustvo bilo je vrlo primetno u evropskoj umetnosti prethodne decenije, a stvarni doprinos odrediće budućnost. Kinetička umetnost ima šansu da se održi zato što poseduje mogućnost povezivanja sa arhitekturom. Ona nije prikazivana samo na izložbama i muzejima već je ušla i u

život; ona je svojstvena visokorazvijenom društvu u kome se životna sredina neminovno mora učiniti humanijom. Kinetička umetnost na nov način organizuje prostor i deluje relaksirajuće, pre svega sredstvima čiste likovnosti, kao što su pokret, svetlost, boja i vreme. Njenim ulaskom u urbanu i životnu sredinu dokazano je da je ona potrebna i mislim da se u tome nalaze razlozi njene moguće perspektive.

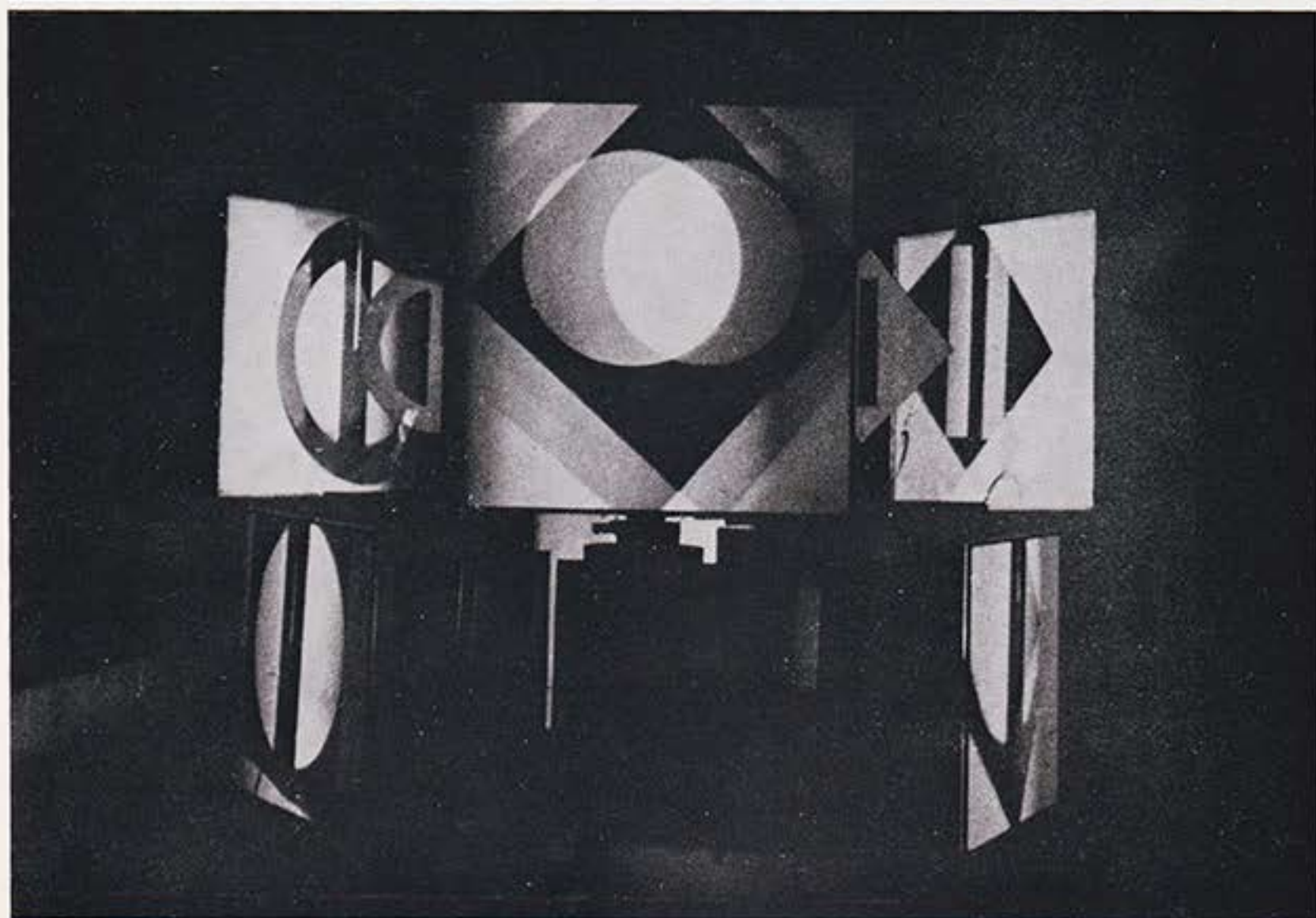
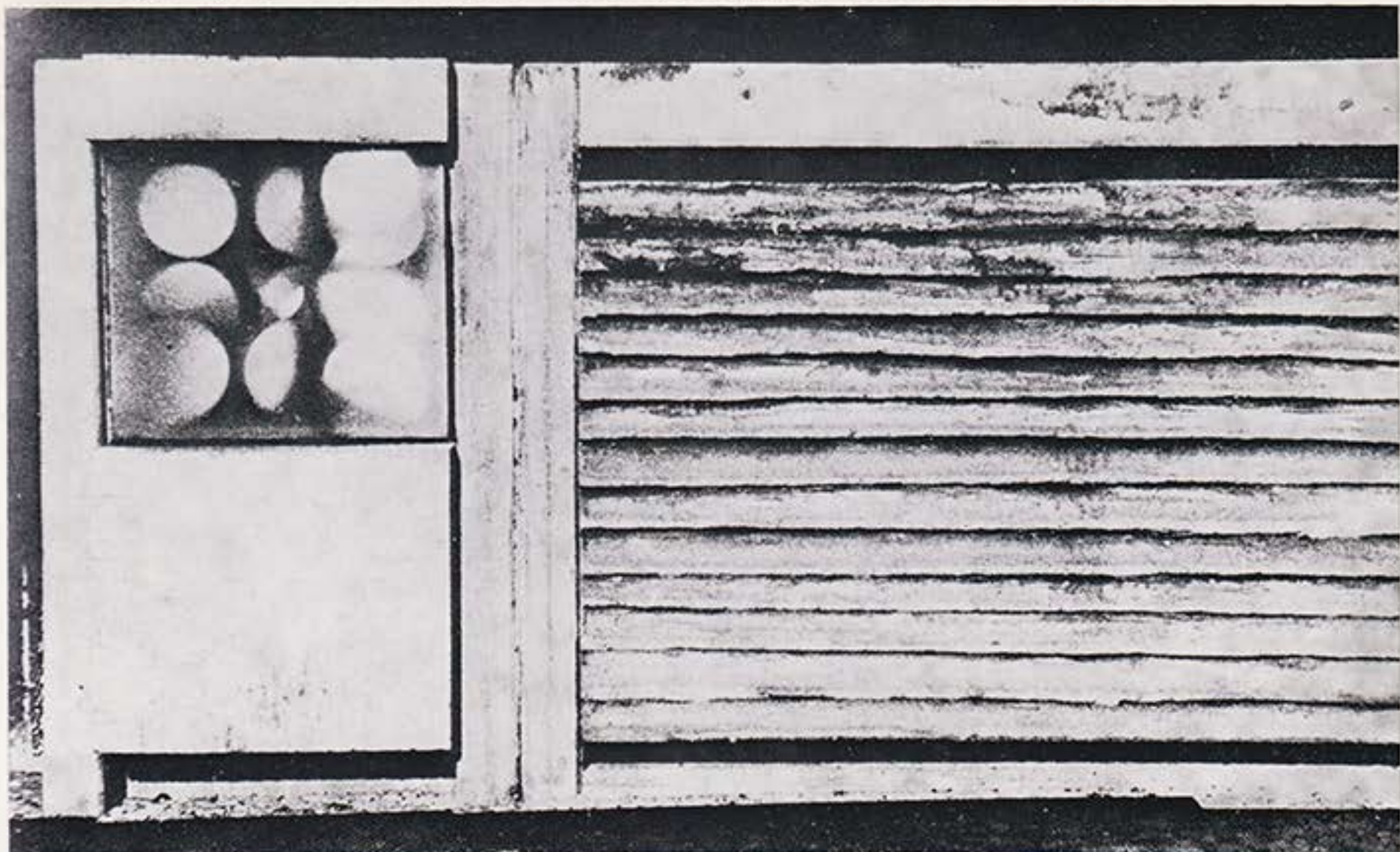
Mobil C, 1967.

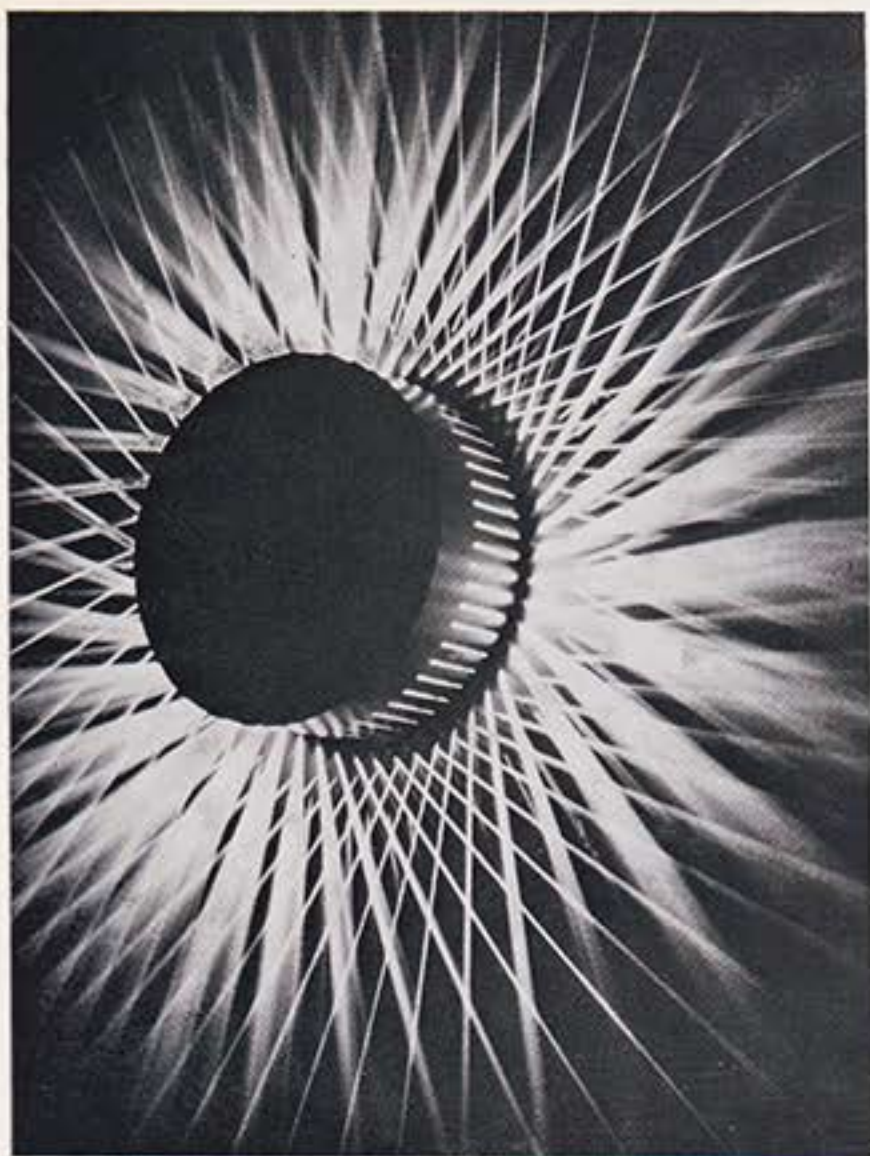
Objekt C, 1973.

(Razgovor sa Kolomanom Novakom
vodio Ješa Denegri)

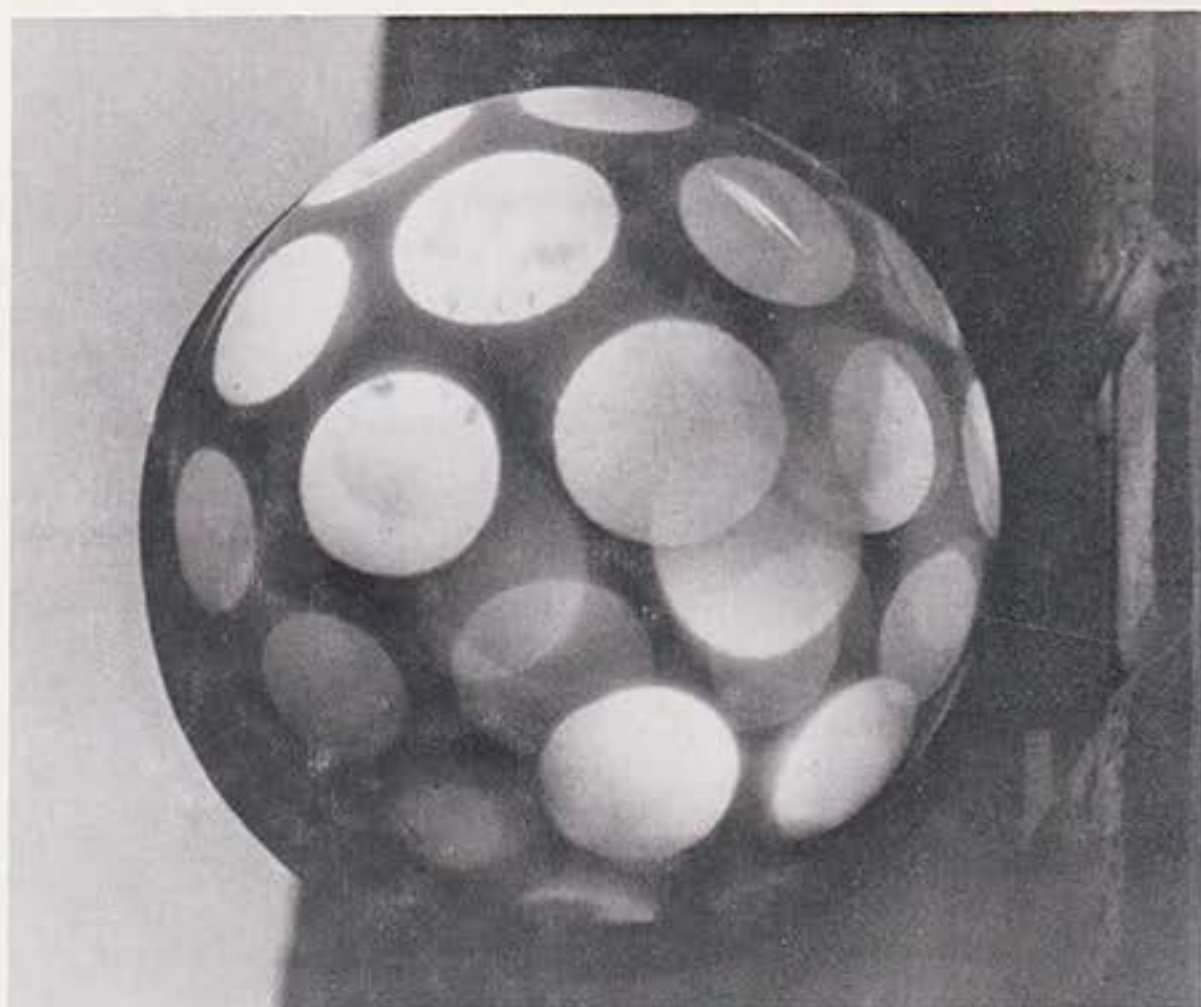
Kinetički objekt ugrađen u betonsku ogradu stambenog naselja 1968, Beč Zuckerkandl - gasse 46

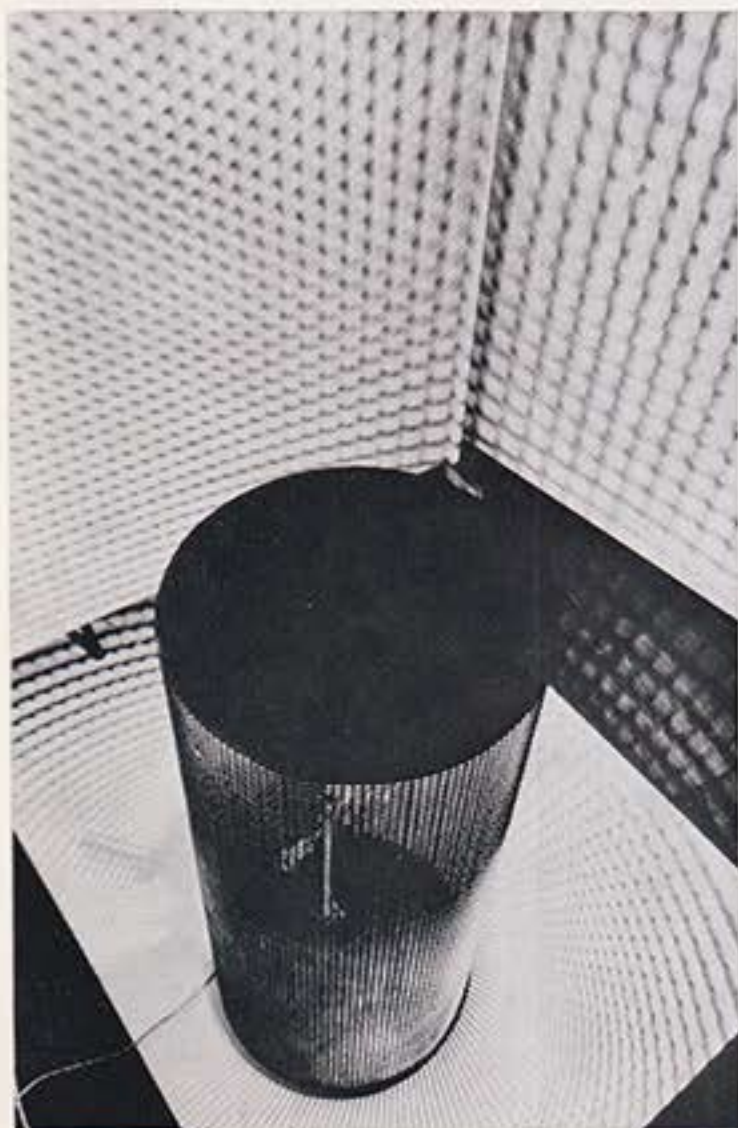
Ambijent 1975.

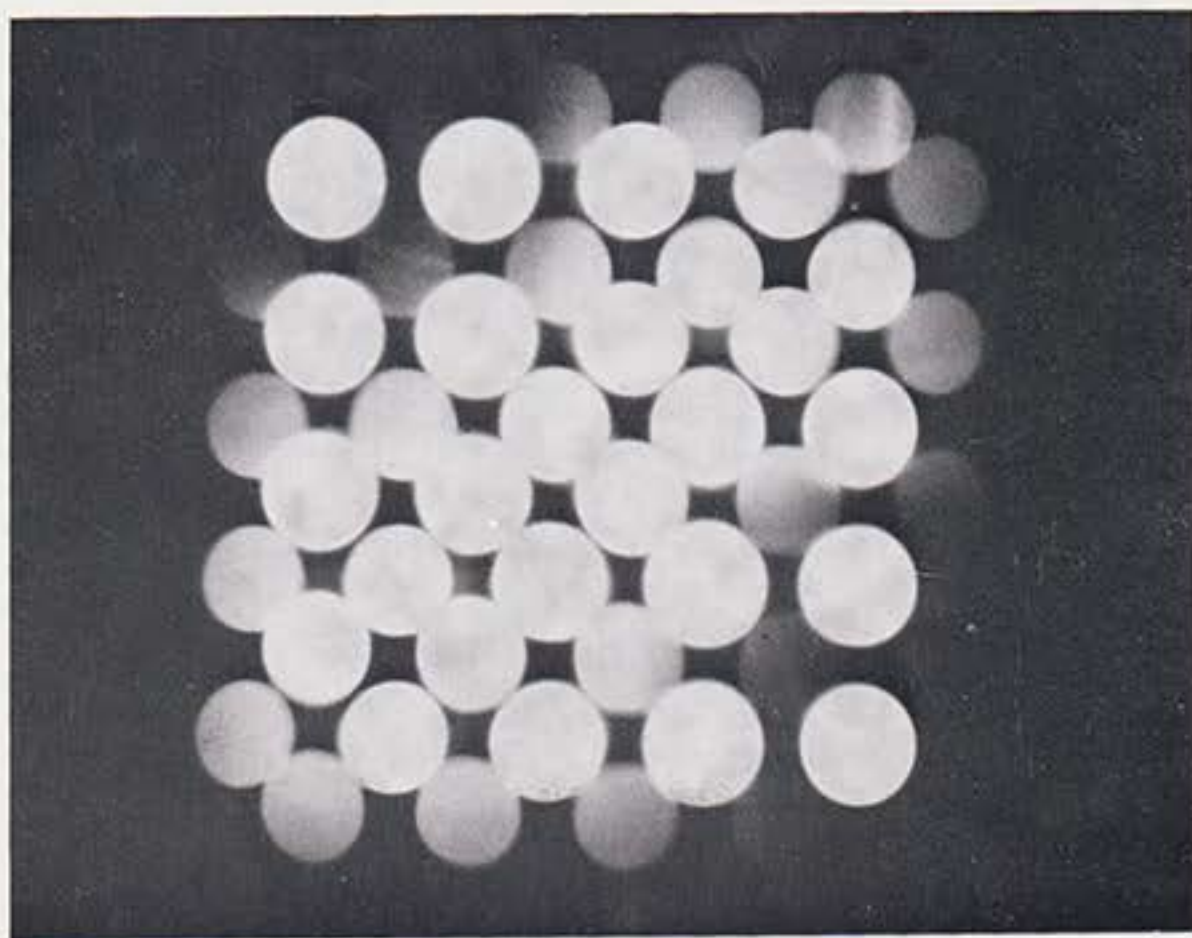
Luminodisk 1972.

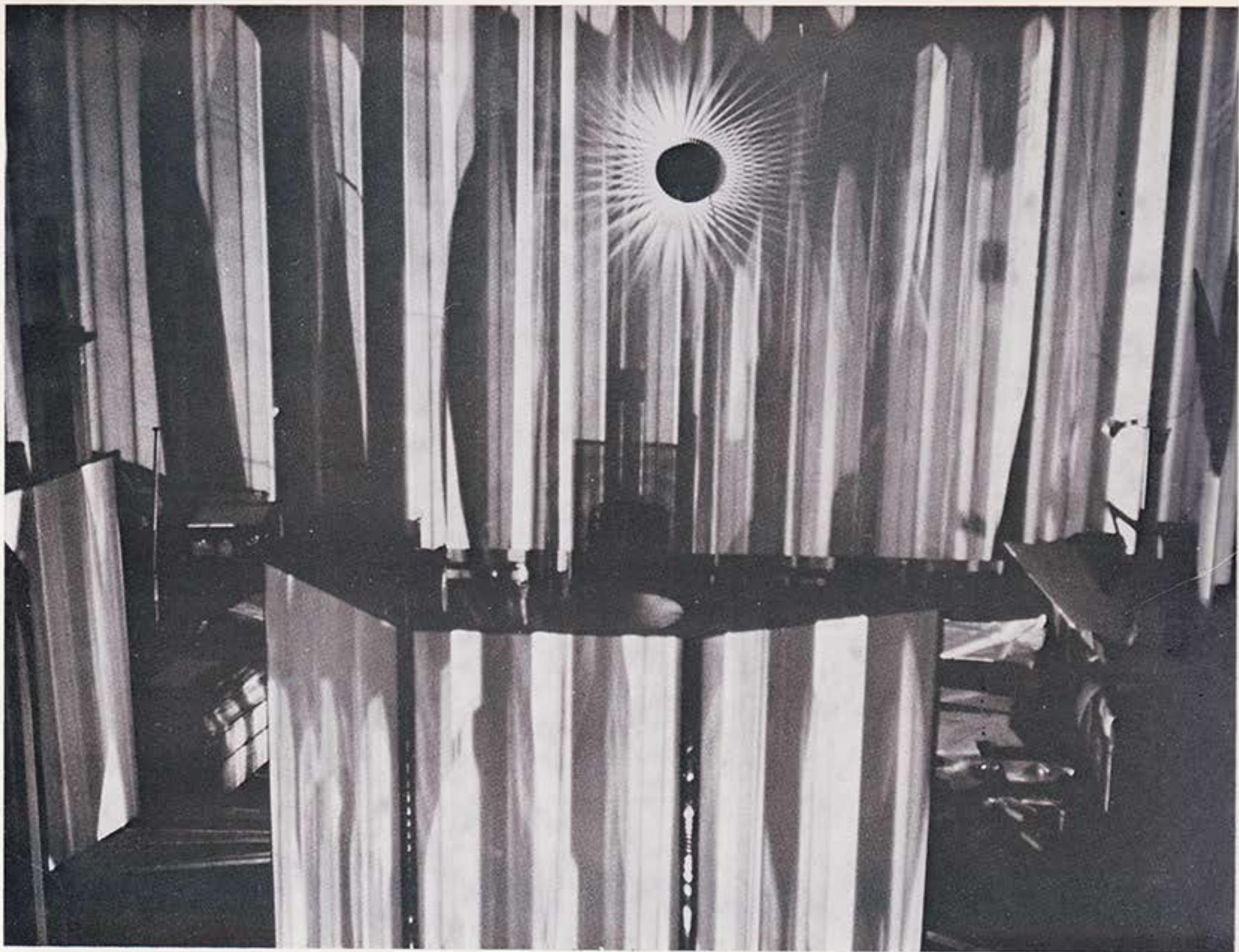
Kinetička kugla 1970. na fasadi Piaristen gasse 26, Beč

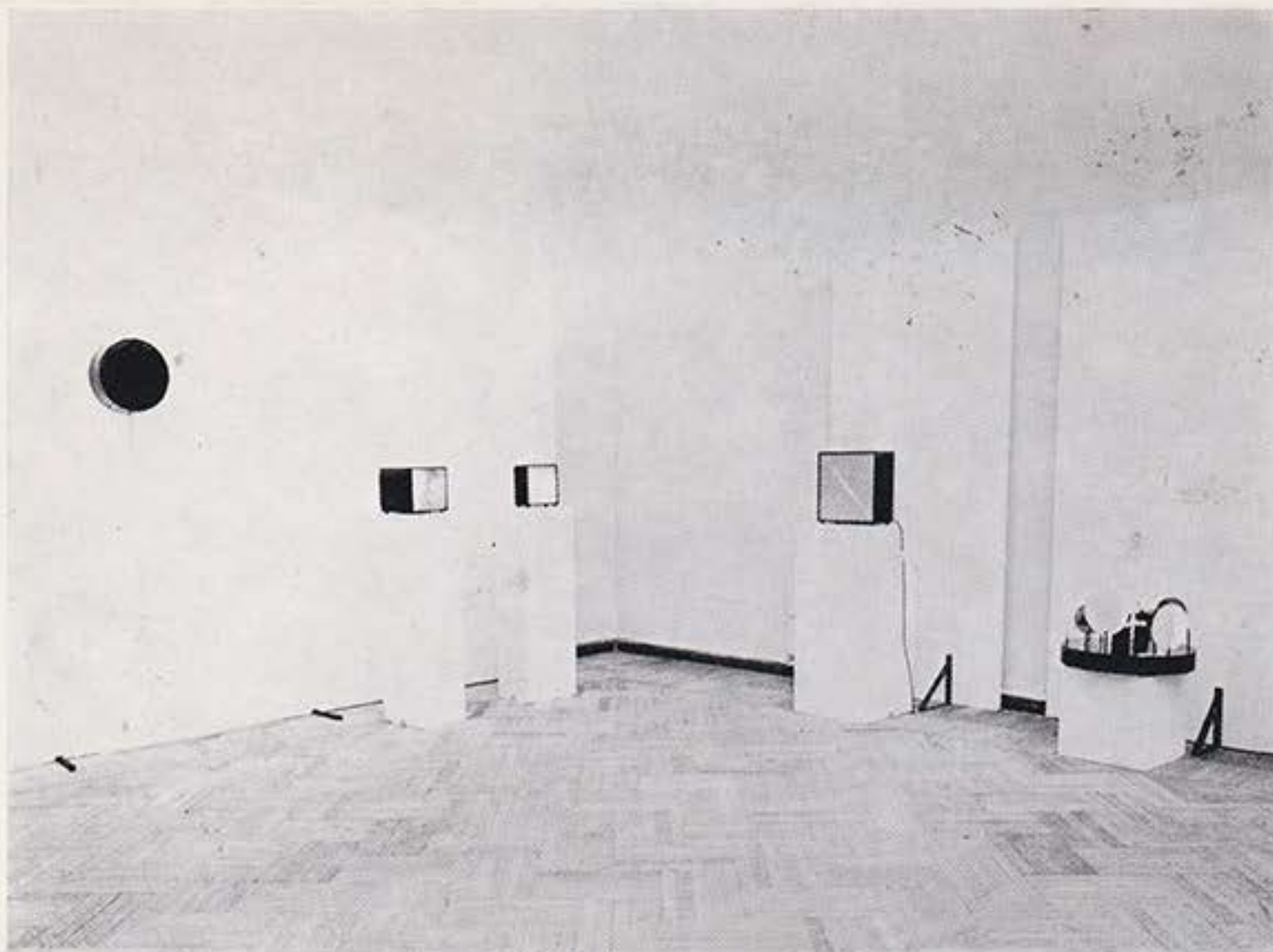
Ambijent 1967.

Kinetički objekt 1974.

Ambijent «Vertikale» 1970/75.

Objekti sa Bienala u Budimpešti